

3 o 4 cops (I, pp. 8 i 29), però s'hi llegeix *Cber* (err. tip.?) a les pp. 9 i 24.

PARÒNIMS. És curiós i ben interessant per al pas-sat d'aquests noms, sobretot el primer: *Barratxert*, nom de lloc menor veí de Tortosa recollit pel tradicio-nista tortosí Vergés Paulí, *Espurnes de la Llar* v 141. Té tot l'aire d'un mot mig-aràbic format pels moris-cos tortosins amb el nom de *Xerta* que és tan proper de Tortosa (no pas amb el de *Xert*, ben llunyà). Sem-bla *Barr al čertā*, 'els afores (la bandada) de Xerta' pronunciat amb la típica *ā* morisca, i catalanitzat es-capçant-li la *-e* final: nom paral·lel a *Barr-āl-Picat* 'els afores (la bandada) d'Alpicat', que és a una dis-tància de Lleida i *Alpicat* igual a la que hi ha aquí amb Tortosa i Xerta (avui deformat en *Barretpicat*, V. supra l'art. *Alpicat*), i altres cpts. de l'àr. *barr* 'afo-res', que cito als articles *barri* de l'*Onom.* i del *DECat*. És veritat que l'enllaç aràbic amb *al-* és més natural amb un mot de valor apel·latiu com *picat* 'turons', però tant *Picat* com *Xerta* són mossàrabs, i això po-dria ser indicatiu que *Xerta* hagués tingut en altre temps valor apel·latiu?, o bé simplement digueren *Barr čertā* o *al-barr-čert*, i després hi intercalaren *a*, o bé hi transposaren *al*? De tota manera en l'essencial és segura i fins clara la composició del nom d'aquesta dependència de *Xerta* i ens dóna un nou testimoni de l'antiguitat de *Xerta* i *Xert* en el llenguatge mos-sàrab, pre-aràbic de la regió.

En canvi és més difícil que amb *Xerta* i *Xert* es relacionin parònims més llunyans; dels uns és ben improbable, dels altres no es pot demostrar. *Jerte*, mun. d'Extremadura 1200 hab., prop de Jarandilla (Càceres). *Borregueril de Acčert* a l'alta vall aragonesa de Echo (*RLiR* xi, 184, 192); no sé si això es relacio-narà amb el gascó *eixart* 'artiga' (*PVarG*, p. 434), o amb els mots suspectes de basquisme que vaig tractar junt amb el probable arabisme *alijar* en aquest art. del *DECH*, però de tota manera pertanyen a es-feres onomàstiques ben allunyades de la de *Xerta* i *Xert*, i sense esperança d'enllaçar-hi.

ETIM. Només fins a l'alta Edat Mitjana podem arri-bar a conclusions ben precises i segures sobre l'ori-gen d'aquests dos noms (del qual només jo he escrit unes notes en *Top.Hes.* I, 17; II, 281) on els declaro d'origen pre-romà.

1) Ha d'haver-hi entre ells comunitat lingüística des d'antic; 2) en tots dos la inicial *čē*- revela origen mossàrab, provinent de C originària seguida de E o I. 3) Han de ser d'origen pre-romà, encara que en aqueixa regió hi hagi molta toponímia d'origen arà-bic, no sols perquè s'hi oposa la *čē* (molt predomi-nant en tots dos, des de les copioses mencions anti-gues, tot i l'acostumada grafia imperfecta X-), sinó que tampoc hi hauria cap base adequada, en l'arrel

čē, 'passar ratlla, fer un séc': *čārta* 'incisió, estrip'. No podia donar sinó *čā-*; *čārta* que va donar *eixareta* 'treneta' (*DECat.* III, 346) en queda encara lluny per l'accentuació i per tot.

5 I els noms pre-romans abunden també tot a l'en-torn: *Tivenys*, *Tivissa*, *Ulldecona*, *Garcia*, *Ascó*, *Car-dó*, *Carles-Benicarló*, *Tírig*,... sense parlar de Gandesa, Orpesa i Tortosa.

Quant a l'origen lingüístic els resultats crítics han de restar limitats al nivell de la probabilitat o ver-semblança. Resten encara vàlides les indicacions de *Top.Hesp.* és versemblant que es tracti d'una arrel ibèrica (ibid. I, 17), però no podem descartar la pos-sibilitat lígur-sorotàptica (II, 281). D'una banda la comunitat amb *Ceris*, *Certima*, *Cirta*, de regions sub-hispàniques o líbiques ens inclina més fortament cap a l'ibèric però si *Tivenys* ve d'una base *TIBENTIUM (com permet suposar-ho el gentilici *tiuxans* junt amb la pron. *tibēnyč*, *Top.Hesp.* I, 16), això tindria un aire indoeuropeu o paleo-europeu³ i també -ISSA de *Tivissa* ens atrauria en aquesta direcció, com s'in-dica en l'article i en *E.T.C.* I, 90, en Schmoll (*Spr.Voridg.Hisp.*, 110), i en *Top.Hesp.* II, 281.

25 En aquesta situació l'única esperança de llum la poden donar els NLL semblants coneguts des de l'An-tiguitat. Tots ells, certament pre-romans, i amb una afinat amb ordre de versemblança decreixent; són:

30 ·I· CERTIS riu hispà «Hispaniae flumen» que Titus Livi amb referència a 206 a. Cr. situa en la Bètica «Baete amnis, quem incolae *Certim* appellat» (XXVIII, 22.1): sembla doncs identificar-lo amb el Betis, i la traducció que hi formula permetria entendre que un i altre són de tribus diferents.

·II· CERTIMA que almenys en part era també a la Bètica: i allí era una ciutat poderosa: «praevalidam urbem, *Certimam* apellant celtiberi» (Livi XL 47.2; Tovar *Iber.Landesk.* II, III, 89), però no ho prenguem com cèltic lingüísticament (ho nega Kiepert) i tenim present que en sentit lingüístic el celtibèric dels an-tics era noció ben ambigua. D'altra banda aquest nom es repeteix bastant clarament en el centre de Portugal, on hi ha el riu *Cértima* (Jooq. da *Silveira*), riu que té uns 36 k. de llarg i és subafluent de l'albu-fera d'*Aveiro*, provinent d'*Anadia* i la Serra do *Caramul*. La conclusió de Schmoll és que no és ibè-ric ni cèltic sinó lígur (*Spr.Idg.Hisp.* 110) o sigui sorotàptic.

S'ha assegurat que el *Certima* bètic sigui avui *Cártama*, prov. Malaga, perquè allí s'hi han trobat diverses inscripcions que n'anomenen *cartimitani* (o *cartamitenses*) els pobladors. Però el lingüista no pot acceptar-ho per la diferència CE-/CA-, pas-sat que admetéssim un duplicat per raons morfo-